

Referat af Brugerrådets møde d. 10. maj 2017

Til stede var:

Otto Hansen (OH)

Finn Søndergaard (FS)

Joy Klein (JK)

Irene Kruse (Suppleant for Inger Nysom) (IK)

Thorkild Danielsen (TD)

Jørgen Ørgaard (JØ)

Peter Brostrøm (PEB)

Referent Jan Højland

Naturpleje og udsigtsfredning

Rådet mødtes ved **Dollerup Bakker**, hvor der er god udsigt over det imponerende istidslandskab ved Hald Sø.

Naturstyrelsen (NST) er ved at foretage pleje af arealer i det sydøstlige hjørne af Hald Sø, dels ved indhegning til græssende dyr, dels ved nedskæring af selvsået birk. Området er fredet med henblik på at sikre et åbnet landskab omkring Hald Sø, så man kan opleve landskabets dannelse under isens sidste fremstød.

Udsigten fra Dollerup kiosken blev sikret ved et større plejeindgreb for 8-10 år siden. Arealerne skal fortsat plejes med dyr og i visse områder med maskinelt indgreb. Vi skal således have en robot-klipper til at køre på de stejle skråninger neden for kiosken i sensommeren.

I Enebærdalen på overgangen mellem Dollerup Bakker og Inderø (halvøen i Hald Sø) er en gruppe frivillige i gang med en naturpleje med håndredskaber. Denne pleje er meget selektiv så de planter vi ønsker på arealet kan blive, samtidig fjerner de f.eks. ørnebregne, som ellers vil sprede sig på store arealer.

Det at frivillige tager del i naturplejen er meget udbredt omkring Hald. Her er flere forskellige grupper involveret i naturplejen på den ene eller anden måde.

Under besøget i Dollerup Bakker nævnte NST at seneste viden inden for pleje af / foryngelse af lynghede kan foregå uden afbrænding, men med afskrælning af et tyndt lag. Afskrælningen kan betragtes som en nulstilling af heden, hvorfra en ny succession starter på næringsfattigt substrat. For hedebonden var afskrælning med til at sikre, at der var hedelyng i alle aldersstadier. Vi vil ikke udføre denne behandling på store flader, mere i retning af et sildebensmønster. Herved sikres at de forskellige arter kan overleve på de uberørte arealer og sprede sig til de omkringliggende plejede arealer.

B-skov og naturzoner

FS havde forinden mødet bedt om en præcisering i forhold til begrebet B-skove og naturzoner. Begrebet dækker over at NST gennem administrationen af arealerne forsøger at varetage både ønsket om benyttelse og beskyttelse. Tidligere var visse af vore skove udpeget som B-skove, hvilket vil sige, at det var skove der rummede særlige naturværdier og derfor krævede en særlig beskyttelse. Beskyttelsen var rettet mod større arrangementer mod det man kan kalde flade-færdsel, det var dengang særligt orienteringsløb, man havde fokus på. Orienteringsløb er netop kendetegnet ved at aktiviteterne ofte foregår inde i skovbunden og kun i mindre grad på skovveje og stier. Det var kun et mindre antal skove der fik denne påtegning – B-skove.

Som et supplement til dette kunne de enkelte naturforvaltningsenheder udpege vildtlommer – i dag kalder vi det naturzoner, som en beskyttelse af vildtet på noget mindre arealer. Typisk er det mindre områder af skoven, der er udpeget som naturzoner.

I forbindelse med sidste gennemskrivning af driftsplanen for Kronjylland i 2010 blev begrebet B-skove afskaffet. I stedet rullede vi naturzonerne ud over noget større områder. Det er typisk områder med Urørt Skov, sårbare naturområder og så hundeskovene. Det har medført at bl.a. orienteringsklubberne har følt det svært at få lov til at gennemføre orienteringsløb i visse områder. Et godt eksempel er området ved Hald Ege, her er hele skoven udpeget som naturzone, da det samtidig er udpeget som Urørt Skov.

De store landsdækkende løb aftales mellem Dansk Orienterings Forbund og NST centralt. Mindre lokale løb klares ved ansøgning gennem vores webbookingssystem på nettet.

Som noget nyt skal vi gennemføre en friluftszonering af alle vore arealer. Zonerne omfatter 3 kategorier; Facilitetszoner, hvor vi kan etablere diverse faciliteter for brugerne, eksempelvis shelters, bålhytter, p-pladser osv. Aktivitetszoner, hvor større aktiviteter kan udfolde sig, eksempelvis faste ruter for løbende, MTB, ridende osv. Stillezonen, hvor der er mulighed for den "stille" naturoplevelse uden al for megen aktivitet og forstyrrelser.

Ud over denne zonering, så er der stadig mulighed for at vi kan oprette naturzoner, der kan beskytte særlige naturværdier. Det kan være hvis vi finder ud af at der er en sjælden fugl, der har lagt sig på reden i et bestemt område. Så kan vi i en periode udpege det som naturzone, så foreningerne kan tage hensyn til arten i deres planlægning af diverse aktiviteter i det pågældende område.

Friluftszonering bliver naturligvis et særligt fokusemne i den kommende driftsplanrevision. Et arbejde som vi forventer at brugerrådet vil have mange synspunkter til.

Klostermarken i den østlige del af Viborg

NST overtog arealet ved Klostermarken efter forsvaret omkring 2001-2. Arealet er en del af det der kaldes Den grønne Kvadrant og indgår i kommunens forslag til Viborg Naturpark.

Klostermarken benyttes flittigt af en lang række brugere, både mange brugere og mange forskellige brugergrupper. Samtidig ligger dele af området med en fantastisk udsigt ind over Viborg, hvorfor mange kan have synspunkter på hvordan arealet bør udvikle sig.

En særlig brugergruppe er hundeejere. Der er hundeskov på den nordlige del af Klostermarken og den benyttes af rigtig mange hundeejere og hunde. En anden stor brugergruppe er Mountainbikeryttere, der kører meget på Brodingbjerg og i egeskoven mod syd. En mindre specialgruppe er BMX-rytterne, der har etableret en bane i kanten af egeskoven.

NST er ikke repræsenteret i Brugerrådet for Viborg Naturpark, men er orienteret om de overordnede mål og hensigter.

OH fremførte et ønske fra brugerrådet i Naturparken om en befæstet sti tværs gennem området. En sti der kan benyttes af dårligt gående og af kørestolsbrugere.

Med udgangspunkt i dette ønske foreslog PEB rådet, at man fra NST's side ville søge en forståelse med kommunen og Naturparkens brugerråd (en form for partnerskab), hvor brugen og udviklingen af Klostermarken som udgangspunkt kunne ske i regi af Naturparken. Altså lade den del af Klostermarken, som ejes af NST, indgå i de overordnede mål og intentioner der fastlægges for Naturparken. Denne model skal være med til at sikre en gunstig udvikling af området i samarbejde med områdets interessenter, lokale ildsjæle og foreninger, der vil tage ejerskab til både faciliteter og mål for området. Partnerskabet skal naturligvis ske under nogle overordnede rammer som er fastlagt fra starten, således Naturparken kan se muligheder og grænser. Sådanne overordnede rammer vil bl.a. kunne fastlægges i den kommende driftsplan og her vil NST-KJYs brugerråd kunne bidrage. Brugerrådet virkede umiddelbart positivt indstillede overfor tankerne om en sådan model. NST vil forsøge at skabe en dialog med kommunen og Naturparkens brugerråd omkring dette.

Under besigtigelse blev spørgsmålet om udseendet af Klostermarken drøftet. Er skoven ved at blive for stor? Det blev fremført, at da skoven ikke er noteret som fredskov, så kunne vi jo bare fælde den og skabe et åbent landskab. Jævnfør skovlovens § 3: *Fredskovspligtige arealer er: 3) Arealer med skov, der ejes eller erhverves af stat, kommuner eller folkekirke, arealer, der ejes af disse, og hvor skov etableres eller indfinder sig, samt tilhørende arealer uden træbevoksning.* Altså de skovarealer – og faktisk også de arealer, der ligger op til skoven, er omfattet af fredskovspligt. Det er ikke nødvendigvis noteret på matriklen.

NST forsøger at holde nogle brede udsigtskiler åbne ved slåning. PEB udtrykte en vision om at egebevoksningerne på lang sigt må udvikle sig til en meget lysåben skov med store solitære træer, lidt som man kan se det i Dyrehaven nord for København.

Foto taget i dyrehaven nord for København.

Efter frokosten drøftede rådet følgende:

1: Otto Hansen orienterede om **DN's nye skovpolitik** i hovedtræk - herunder paralleller til Naturstyrelsens administration af statens skove.

NST's mål for det pågældende punkt er sat ind med rødt!

Forslag til DN's mål for skovene:

2020

· Alle skovejere kender sin skovs "hotspots" - og har redskaber til at bevare og udvikle dem.

NST har noteret såkaldte nøglebiotoper i det vi kalder Pas på kortet, således at disse er sikret mod utilsigtede ødelæggelser i forbindelse med driften.

· Alle kommuner har en træpolitik i kommuneplanen - og antallet (gamle) træer stiger både i byerne og i det åbne land.

2030

· 20 % urørt skov.

I de kommende år skal der på statens arealer udlægges yderligere 10.000 ha urørt løv- og nåleskov helt uden træproduktion og 3.300 ha skov til biodiversitetsformål med en nedsat træproduktion. Når Naturpakken er implementeret, vil der i alt være 22.300 ha skov til biodiversitetsformål på statens arealer svarende til 20%. Der er mere end en fordobling af det nuværende skovareal til biodiversitetsformål på statens arealer.

· 20 skovlandskaber på minimum 1000 hektar - med biodiversitet og dynamisk natur som formål og gerne med græssende dyr (skovdelen indgår i 20 % urørt skov).

· 100 % af træproduktionen er certificeret – det vil sige bæredygtig.

Alle NST's skovarealer er certificeret efter tre forskellige ordninger; SFC, PEFC og SBP. Se her hvad de forskellige certificeringer står for: <http://naturstyrelsen.dk/drift-og-pleje/certifikat-for-baeredygtig-skovdrift/>

· Dobbelt så mange besøg i skovene – spredt over landet og med flere overnatninger ude.

NST sigter mod at antallet af besøgende på ministeriets arealer skal øges med 10 % inden 2021.

2050

· En halv gang større lager af kulstof i skovene – samtidig med en større mulig hugst af træ og uden tab af biodiversitet.

· 20 procent skov i Danmark – som understøtter høje naturværdier og rekreative formål.

OH henviste endvidere til vicedirektør i NST, Signe Nepper Larsen's oplæg ved DN's Skovseminar d. 2. maj 2017. Signes oplæg er vedhæftet referatet.

PEB: Vedr. urørt skov og biodiversitetsskov vil vi i NST begynde udpegningen af biodiversitetsskov allerede i 2018. Vedr. DNs mål om de store skovlandskaber på 1000 ha eller mere, så er det et ambitiøst mål. Et bud vil være at nogle sådanne samlede skovlandskaber allerede findes på statens arealer og at flere kan blive resultatet af den kommende udpegning af yderligere biodiversitetsskov. Vedr. certificeringen så er det markedet der styrer dette, idet skovejere frit må vælge at gøre det som der kræves i certificeringerne mod så at opnå afsætningsmæssige fordele som f.eks. højere priser, mere sikker afsætning o.l..

TD: Energipil – er det noget man bruger meget?

PEB: Er ikke noget NST-KJY beskæftiger sig med. Det er vist generelt ikke rigtigt slået an – måske nok mest af produktionsmæssige/økonomiske årsager.

2: Finn Søndergaard har spurgt til en redegørelse for B-skovene / Naturzoner ved de enkelte områder som vi besøger ved ekskursionen. Vi orienterer også lige om dette ved mødet.

Dette punkt blev gennemgået under besigtigelsen. Men vi vil naturligvis vende tilbage på kommende møder i brugerrådet og drøfte dette emne.

3: Brugerrådets møder og besigtigelser – retningslinjer for hvem der deltager – kan deltage.

PEB: Hensigten med rådet og dets møder er, at brugerrådene skal styrke de lokale brugeres engagement i driften og benyttelsen af befolkningens skove. På rådets møder er der mulighed for at diskutere alle sider af Naturstyrelsens drift. Brugerrådene kan fremsætte forslag, spørgsmål og kritik.

Der er ting der taler for og imod, at vi supplerer rådet med eksterne.

Fordele er at vi kan få lokale brugeres detaljerede synspunkter på konkrete sager / udfordringer.

Ulemper er at det kan være svære at håndtere en større gruppe med flere repræsentanter.

Der er dog en mulighed for at rådet kan suppleres – det er vigtig at slå fast. Men vi tænker, at det er vigtigt, at Rådets møder afholdes i en tæt og tillidsfuld atmosfære, hvor alle kan blive hørt og give udtryk for synspunkter og problematikker. Derfor vurderer vi fra Naturstyrelsens side, at det ikke er hensigtsmæssigt med supplerende repræsentanter fra f.eks. de enkelte foreninger / Institutioner.

Vi tænker at I selv må orientere og afklare evt. emner og spørgsmål til møderne med baglandet.

OH: baggrund for min forespørgsel har været at der var en henvendelse fra en repræsentant fra Brugerrådet i Viborg Naturpark.

PEB: vi møder gerne op til lokale møder med diverse organisationer og drøfter generelle eller konkrete udfordringer. Men vi ønsker at holde brugerrådets møder på det generelle niveau og ikke begynde en behandling af en række af konkrete lokale sager.

JØ og FS støttede en generel tilgang til emnerne og at brugerrådets møder bør være uden eksterne deltagere. Dette var herefter den grundlæggende konklusion på drøftelsen.

Punkter til orientering:

4: Naturstyrelsen er fusioneret med Kystdirektoratet.

PEB: Naturstyrelsen og Kystdirektoratet er fusioneret, og nu er styrelsens nye organisationsstruktur på plads. Kystdirektoratet vil fortsat ligge i Lemvig og have en selvstændig profil udadtil. De fælles

stabsfunktioner er som udgangspunkt placeret på Naturstyrelsens hovedkontor i Randbøl. Dele af stabsopgaverne bliver dog løst af medarbejdere i Kystdirektoratet i Lemvig, og enkelte teams i staben vil have medarbejdere både i Hovedkontoret og Kystdirektoratet. Mens flere medarbejdere skifter reference, er der ingen, der flytter adresse geografisk.

Arbejdsdeling i direktionen:

Direktør Peter Ilsøe: Økonomi og organisation.

Kystdirektør Merete Løvschall: Kyst, søterritorium, strand og klit.

Vicedirektør Signe Nepper Larsen: Arealforvaltning, natur og friluftsliv.

5: Orientering om Status for Nationalparkens Velkomstcenter (VC) ved Kalø.

PEB: der er for så vidt ikke så meget nyt at orientere om ud over at den afholdte arkitektkonkurrence om VC ved Kalø er afholdt og et vinderprojekt er udpeget. Projektet indbefatter en flytning af den nuværende p-plads til en mere hensigtsmæssig og mindre synlig placering nord for det af Hack Kampman tegnede Strandhus. Vinderprojektet er karakteriseret ved at være utrolig flot indpasset i terrænet. Se vinderforslaget her: <http://nationalparkmolsbjerger.dk/nyheder-mols-bjerger/2017/nationalparkens-velkomstcenter-i-godt-selskab/>

Nationalparken arbejder nu på at få finansieringen og alle tilladelser på plads.

OH: Nogle i DN er kede af p-pladsen nord for det nye center. De ønsker i stedet p-pladsen placeret på den anden side af vejen.

PEB: Fredningsnævnet har deltaget i en besigtigelse af stedet og gennemgang af Nationalparkens planer. Der var også deltagelse fra DN. På baggrund af dette møde udtaler Fredningsnævnet sig positivt om en placering nord for det ønskede VC. Der er derfor efterfølgende udarbejdet et forslag til en løsning af parkerings- og trafikale forhold ved VC. Det skal understreges, at NST ikke har medvirket ved afstemningen i Nationalparkens bestyrelse om en placering af VC ved Kalø, men at NST efterfølgende har givet sin tilslutning til at Nationalparken kunne arbejde videre med sine planer.

6: Driftsplanprocessen - hvor er vi?

JGH: Revisionen af driftsplanen er trukket ud i forhold til den oprindelige plan. Men på KJY har vi påbegyndt processen og har nedsat nogle arbejdsgrupper der skal analysere forskellige dele af driften. Vi er således i første omgang i færd med en større analyse af vore arealer med naturskov, naturplejedrift samt drift af brugernes rekreative anvendelse og tilhørende faciliteter. Efter sommerferien kommer turen så til analyse af landbrugsdriften, skovdriften samt jagten på vore arealer.

7: Livstræer – en opfølgning fra sidste møde.

JGH: Dette projekt har også været længe under vejs. Vi har tidligere orienteret om projektet, men nu er det ganske vist, at projektet er oppe og køre med tilhørende mobiltelefon App "Livstræer", der kan hentes ned af alle.

NST har et mål om at vi skal registrere og udpege 5 livstræer per ha. Hvilket giver ca. 500.000 livstræer i alle Naturstyrelsens skove. I kan læse meget mere om projektet på vores hjemmeside:

<http://naturstyrelsen.dk/naturbeskyttelse/naturprojekter/livstraer/>

Her kan man både læse om projektet og se det kort der viser hvilke træer der er peget på som livstræer og de der allerede er udpeget.

8: Status for diverse partnerskabsprojekter.

JGH: Vi vil blot orientere om tre partnerskabsprojekter ved Kronjylland;

Ny sti er indviet ved Sletterhage – her er det Sletterhage Fyrs Venner, der formidler langs det de kalder ”Kystbefæstningsstien”. Læs nyheden her: <http://naturstyrelsen.dk/lokale-enheder/lokale-nyheder/2017/maj/kystbefaestningsstien/>

Badeplads ved Fussing Sø blev indviet d. 29. april. FS: Foreningen Fus’erne de Søfriske havde rigtig mange glade gæster til indvielsen, hvor borgmester Claus Omann foretog klipning af snoren før vinterbaderne sprang i vandet. Læs mere her: <http://naturstyrelsen.dk/lokale-enheder/lokale-nyheder/2017/apr/badeplads-ved-fussing-soe/>

Indvielse af et **bynaturrum, Myretuen** ved Nordre Fælled i Randers sker d. 6. september og alle er velkomne til arrangementet. Programmet for dagen er endnu ikke meldt ud fra Randers Produktionshøjskole, der er byggherre på projektet. Partnerskabet omkring Nordre Fælled ser frem til færdiggørelsen af Myretuen og forventer en hel del til brugen og de mange brugere af området, som Myretuen forhåbentlig afstedkommer.

9: I forbindelse med **certificeringen af Naturstyrelsens skove** skal vi bedømmes. Orientering om forløbet og relationer til brugerrådet.

PEB: Hvert år besøges NST af et hold auditører med henblik på gennemgang af styrelsens certificering. I år er KJY trukket ud og skal undersøges nærmere. Det vil ske d. 15. juni, hvor NST Kronjylland besøges af auditører fra Orbicon.

Orbicon har sendt jer alle en mail med et spørgeskema. Vi opfordrer til, at Brugerrådet benytter chansen, udfylder skemaet og sender det til Orbicon. Vi vil orientere om resultatet af auditeringen ved efterårets møde.

10: Eventuelt

Intet noteret under dette punkt!